

ERNEST ŠUŠTERŠIČ:

Vdova Radojevičeva.

ili smo prav na temenu ponosne gore Klobuk. Vsi oznojeni in žejni smo se vračali na svojo kordonsko postajo. Skale so bile razgrete od vročega hercegovskega solnca. Trudni smo šli drug za drugim po ozki stezi in smo mislili na kristalnočisti bunar (vodnjak) v bližini naše trdnjave.

Kmalu smo zagledali prvo hišico — kamenito, neometano, krito s ploščatimi skalicami. Vsenaokolo sam kamen in kakšne naj bodo te uboge hišice, ako

ne kamenite!

»E, pogledamo pri starki!« se oglasi Šujić. »Vedno je sama. Kada vidi, ako se ustavimo pri njej.«

»Morda je donesla z bunara vode. Jezik se mi je prilepil k nebu od same žeje!« pravi mladi Ahmed.

Nada nas je okrepila in čvrsteje smo korakali nad strmo globeljo. Tuintam je Ahmed zavalil skalo, in spodaj pod nami je mogočno pokalo. V silnih skokih je drvela skala nizdol in tolkla ob pečevje. Ogromne gorske stene so se oglasile v svojem jeku.

Šli smo mimo kritij, ki so jih vojaki napravili za silo. Suh skalnat zid, preperete vreče s peskom, zarjavele žičnate ovire — vse to je pričalo o borbah po teh golih pečinah. A blizu so bili grobovi. In vse je sedaj onemelo. Počiva junak Črnogorec poleg veselega pastirja z ogrske puste. Da, osobito madžarski polki so krvaveli tu zgoraj.

Prišli smo do hišice. — Vrata so zaprta, nikjer žive duše. Šujić jame pozivati starico in trkati na vrata. Vse tiho je notri, ne glasu ne stopinje ni čuti.

»Čudna žena!« mi razlaga Šujić. »Vselej preteče dobršen čas, preden me spozna po glasu. Preveč strahu je prebila tisto noč, ko so vojaki zgrabili njene tri sinove. Žalost ji je omračila um.«

Lepo jo nagovarja Šujić, kakor bi deteta vabil k sebi. Naposled začujemo tih, tožeh glas: »Bože, bože — si li ti, Šujić in tvoji vojnici?«

»Kdo drugi, majka ti mila! Žejni smo, trudni smo — znaš, kaj je siromak vojniki. Dolgo te že nismo videli, majčica, sedi k nam!«

Počasi se jamejo odpirati vrata. Pokaže se drobna sivolasa glava. Suho obličje je vse razorano, oči kakor ugasle.

Boječ je prilezla k nam. Še sedaj jo vidim ubogo, preplašeno, trepetajočo, njo, ki so ji iztrgali iz srca najdražje, kar je imela.

»Majčica, imaš li vode?«

»Nimam!« odgovori žalostno. »Bunar je tako daleč.«

»E, pa vse eno dobro! Sedimo tu v senclo!«

Ko zagleda mene, vpraša: »Kdo si ti in odkod prihajaš?« Moram ji povedati.

»O, bože, bože! Da li znaš kaj o moji deci? Bil si v Trebinju, videl si jih, čul si jih — moje sokole! Reci, kje si jih videl, kje si jih čul!«

Krčevito me je zgrabila za roko, v njenih očeh je zasijal čuden blesk.

»Recite ji,« mi je dejal Šujić v pomanjkljivi švabščini, »da ste jih videli v Trebinju zaprte in da pridejo, ko bo konec vojne!«

Poslušala me je. Njene oči so se napol zaprle. V duhu je zrla svoje sinove v ječi, čakajoč na odrešenje.

»Kako bi jih obesili, njih nedolžne! O, pridite, sokoliči moji dobri! Čujte, da je vaša majka umrla in da čaka samo na vas, da jo zagrebetel!«

»Dolgo jih ni, predolgo! Vsako noč jih zrem, kako trpe in umirajo v ječi in na vešalih. Ooo, bože, da se ti osvetiš za muke našel!«

»Osvetiti se hočel!« je zaklical Šujić.

»Osvetiti se hočel!« je ponovila starka. Molčali smo vsi, zroč toliko nesrečo. Svetnica mučenica je zrla v daljo. Strog je bil njen obraz, ko je govorila skoraj zase spočetka, a čimdalje bolj se je krepil njen glas in postajal odločen. Tako govore tisti, ki jim je dano zreti resnici v obraz, ko je drugim še zakrita.

»Ali poznate našega krvnika, onega avstrijskega generala v Trebinju? Trdo srce ima kakor kamen! Že sam naš zdih zadostuje, da pada po srbskem hrbtu bič; ej, kako globoko se je že zarezal v meso! Vedno iznova se šibe grozna vešala. Njegovo sovraštvo je slepo in strašno! Preliva potoke krvi, a zaradi nedolžnih bo dal Gospod znamenje svoje pravice. Pravična osveta udari naše krvnike v njihovem napuhu in jih poniža v beračel!

»Gospodar sam bo moral iti po svetu kakor zavržen izdajica, ki je izdal človeka — brata! Ljudstva bodo kazala nanj. Pregnanec bo sedel brez moči — okruten tiger v železnih sponah. Tvoje lastno véliko ljudstvo te zavržel!

»Bele sence nedolžnih žrtev vstanejo iz neblagoslovljenih grobov in blagoslove osvobojeno domovino! O, kdor dočaka tistega dne. zanj ne bo lepšega v vsem življenju!

»In pride čas, ko se bodo vračale kosti mučenikov v domačo grudo iz tujine! Sveti prah žrtev posveti domovinska tla! Ljubezen

sezida na njih eno samo svetišče. V njem govori en sam troimenski narod svojemu Bogu prisego! Porodi se svetel dan in iz keliha božje ljubezni lije na našo s krvjo odkupljeno domovino blagoslov!...«

Prenehala je starica. Njene oči so zrle zamaknjeno v daljo. Tiho smo sedeli pod drevesom poleg prerokinje.

Segreti zrak trepeče nad razbeljenimi pečinami. Kam romajo naše misli, kam si jih povedla, ti svetnica?

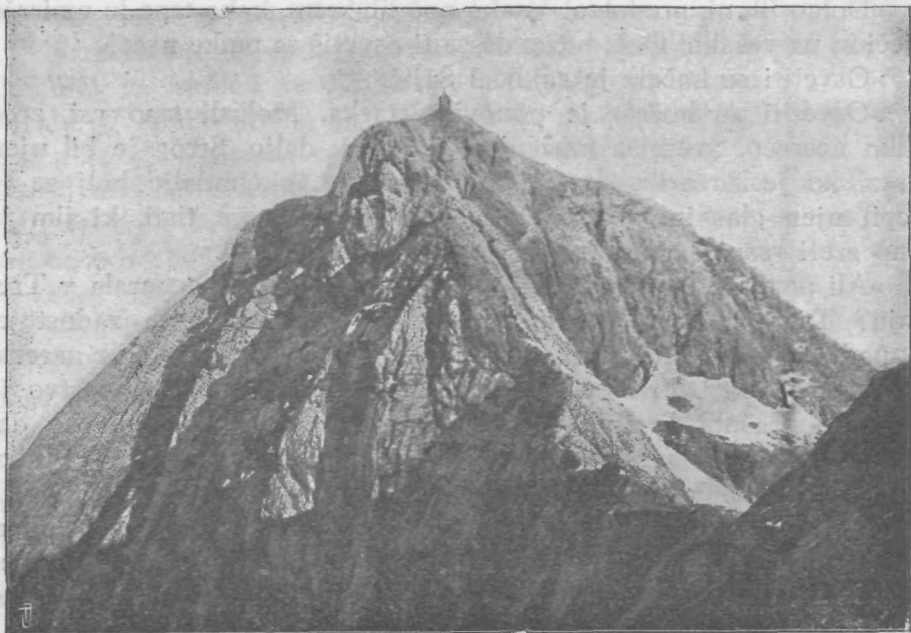
Vse je mirno, začarano v opoldanski sen, zdajci počí bogve kje strel, tisočeren jek se preлива med gorskimi stenami.

Poklicalo nas je in smo vstali v nadi silnejši kot prej.

In kdo je potrdil v nas upanje, ki nas ni varalo? Ti mučenica!

Vem, zagrebli so te in bele sence nedolžnih žrtev so te spremile v raj. Tvoji sokoliči!

Glej, kako raste svetišče troimenskega naroda! Ni še dovršeno, a čas ga dopolnjuje!

VRH TRIGLAVA